

Pravda a lidská práva

Povrchnímu pohledu se může jevit souvislost mezi „pravdou“ a „lidskými právy“ přinejmenším nejasná, ne-li problematická. Ale některé souvislosti nám vytanou dost brzo, jakmile začneme tím směrem trochu uvažovat. Tak např. může být položena otázka, je-li mezi lidskými právy také právo na pravdu (tedy nejen na informace), anebo jiná otázka, zda je vskutku pravda, že každá lidská bytost je držitelem základních a nezcizitelných (lidských) práv. Ale vztahy mezi obojím jdou mnohem dále a jsou mnohem hlubší. Záleží to ovšem na co nejpřesnějším myšlenkovém uchopení jak pravdy, tak oněch základních práv. Vždyť už jen ony dva zmíněné příklady ukazují některé nejasnosti, které oba termíny s sebou mohou přinášet, pokud nebudeme náležitě dbát přesných významů a jejich odlišností. Tak třeba „právo na pravdu“ může být míněno jen situačně, např. jako právo pacienta být seznámen s diagnózou a prognózou své choroby, nebo jako právo občanů znát obsah nějakého vládního ujednání s vládou jiné země. Tady jde složitou záležitostí, kdy lékař musí odpovědně posoudit, nakolik je v konkrétním případě v zájmu pacienta se takovou „pravdu“ dozvědět, anebo o jinak dost častou záměnu základních lidských práv s určitým právem občana. Tradičně se mluvilo o tom, že „pravda je jenom jedna“, a pak ovšem bylo třeba rozlišovat mezi jednotlivými „pravdami“ (tj. pravdivými soudy, výroky atd.) a onou jedinou „pravdou“ (tu však mnozí popírají). Proč se však od počátku mluví o lidských právech v singuláru? Nemohlo by tomu být podobně jako v případě pravdy, že sice v jednotlivých situacích lze právem mluvit o tom či onom „právu“, ale že tím společným, co všechna konkrétní (konkretizovaná, tedy aplikovaná) „práva“ činí skutečnými právy, je něco jako univerzální lidské právo, eventuálně snad univerzální právo, jehož ingerence nekončí u lidského rodu? Jaký by potom byl vztah mezi onou jedinou „pravdou“, tedy Pravdou, a oním jediným „právem“, tedy Právem? Není nakonec možné – a dokonce smysluplné – hledat to, co spojuje Pravdu a Práva, totiž cosi, z čeho obojí vyrůstá, tedy něco jako „to pravé“? Anebo je tomu tak, že o tom, co je „tím pravým“ – a tedy také „Právem“ i „právem“, rozhoduje jako poslední arbiter právě Pravda?

(Písek, 030808-3.)